

LÁSZLÓ BARNA RENDEZŐ A SZÁSZCSÁVÁSI MUZSIKUSOKAT BEMUTATÓ, DÍJNYERTES, ISTENI KÉZ CÍMŰ DOKUMENTUMFILMJÉRŐL

Zenészekről szóló történet, amit az „élet írt”

A székelyudvarhelyi születésű László Barna Isteni kéz címmel készített dokumentumfilmet a szászcsávási zenekar két muzsikusról. Az alkotás elnyerte az idei Filmtettfeszt Filmgalopp versenyének fődíját, és külföldről is jó visszajelzéseket kapott. Az Isteni kézről és annak születéséről a rendezővel beszélgettünk.

» TÓTH GÖDRI IRINGÓ

A híres szászcsávási zenekar két tagjáról, Mezei Ferenc „Csángálóról” és Jámbor István „Dumnezeuról” szól a székelyudvarhelyi származású László Barna (portrénkon) Isteni kéz című dokumentumfilmje, amely nemrég rangos elismerést kapott: az idei Filmtettfeszt Filmgalopp versenyének fődíját. A közel öt éven keresztül forgatott alkotásnak nem ez az első sikere, premierje után maga Sebestyén Márta énekesnő „karolta fel”, és vállalta, hogy az Isteni kéz nagykövete lesz. László Barna a Sapientia egyetem kolozsvári karán tanult filmrendezést,

sokáig a fikció világa vonzotta, fikciós rövidfilmeket készített. Mint a Krónikának elmondta, díjnyertes dokumentumozija témáját az „élet adta”, mivel szülei szervezik a Hargita megyei Felső-Sófalván megrendezett Székelyföldi Táncbort, ahol Barna már gyerekként megismerhette a Maros megyei Szászcsávás híres cigányzenekarát.

A szikra, ami elindította a filmet

Az Isteni kéz két főhőse a szászcsávási zenekar két kulcsfigurája, Dumnezeu és Csángáló, de az egész együttes életébe nyer a néző egy kis betekintést. A történet, illetve az alkotás kiindulópontját

Mezei Ferenc „Csángáló” szászcsávási muzsikusról (jobbra) szól a díjnyertes, Isteni kéz című dokumentumfilm

az jelentette, hogy a híres brácsás, Csángáló keze elkezdett remegni – Parkinson-kór következtében –, így úgy tűnt, hogy hivatását nem tudja majd folytatni. „Voltegy szikra, ami beindította az alkotómunkát, az a pillanat, amikor először láttam, hogy Csángáló nem úgy zenél, ahogy addig” – mondta a rendező. László Barna elmondása szerint az Isteni kéz előtt kevés dokumentumfilm tapasztalata volt, az egyetemi évek alatt dolgozott két hasonló jellegű munkán, illetve volt mesterkurzuson, ahol sokat tanult a műfajról, de mindenképp „nagy falat” volt számára ez a munka. Kiemelte, hogy bár kihívást jelentett számára az Isteni kéz elkészítése, amikor elkezdett rajta dolgozni, akkor nem gondolkodott ezen, hiszen nagyon érdekelt a téma, és beszippantották a történések, egyik dolog jött a másik után. Kezdetben László Barna úgy gondolta, hogy a történet fő motívuma a brácsás mesterség átörökítése, a tudás átadása lesz a főhős unokájának, a forgatás során a hangsúly más irányba tolódott, hiszen a szászcsávási együttes vezetője, Dumnezeu Pista is a történések aktív részese lett, így a két zenész kapcsolata került előtérbe. László Barna szinte öt évig dolgozott az Isteni kézen, elmondása szerint ezalatt amennyire csak lehetséges volt, közel került az alapjaihoz. Megjegyezte, hogy voltak olyan dolgok, amiket nem filmezhetett le az elején – például azt, ahogyan Csángáló megborotválkozik, de szerinte ha ezt később újra kérte volna, már beleegyezett volna. „Sok mindent együtt éltünk meg, én is ott voltam velük, próbáltam segíteni nekik. Nem éreztem soha azt, hogy nehéz lenne hozzájuk közel kerülni” – mondta László Barna. Mint kifejtette, az rendező és főszereplője kapcsolatá-

ban kell hogy legyen bizonyos távolság, egy egészséges határ.

Az átörökített tudás

László Barna azt is kiemelte, meglátása szerint filmjének az az egyik legnagyobb drámája, hogy a két fantasztikus zenész nem a karrierjük csúcán örökítette meg, nem akkor vagy nem az oda vezető úton kezdett el róluk forgatni, hanem a hanyatlás kezdetén. „Nem feltétlenül erre az életszakaszra a legbüszkébbek, ezért kérdéses volt számomra, hogy hogyan fogják fogadni a filmet. Meg is egyeztünk, hogy először Csángálónak mutatom meg – bár bízott bennem. Nagyon el volt érzékenyülve, tetszett neki, azt mondta, hogy minden perce egy csoda. Ez nagyon jól esett nekem” – idézte fel László Barna. Arra is kitért, az Isteni kéz bemutatói során azt is látja, hogy Csángálónak mennyit jelent a közönség reakciója, visszajelzése, illetve, hogy sok energiát kap ezek által. A rendező kiemelte, talán épp azért izgalmas a történet, mert nem csak a szépet, a jót mutatja, hanem a szereplők nehéz életszakaszát is, azt, amikor komoly döntéseket kell hozniuk, olyan döntéseket, amiken akár az életük múlhat. A forgatás épp azért húzódtott el, mert történetét az „élet írta”, s bár László Barna kezdetben egy két-, maximum hároméves munkát tervezett, mivel követ-hőseit, az eredeti tervek felborultak. Elmondása szerint a forgatás „egyszerűbb” volt, de a vágás során már néha „kezdte elveszíteni a vonalat”, sokszor volt nehéz, hogy négy vágó is dolgozott a filmen, illetve maga a műfaj is adta a kihívásokat, hiszen nem egy előre megírt forgatókönyv alapján kellett vágni, hanem útközben alakult a történet. A rendező azt is elmondta, hogy sajnós a

koronavírus-járvány eléggé megnehezítette a 2020-ban bemutatott film utóéletét, egy évig a film is „karanténban” volt, sok fesztiválnevezést, fesztiválszereplést lehetetlenített el a helyzet. Azt is megtudtuk, hogy ahova el tud menni személyesen a stáb, oda Csángáló és unokája is kísérik a vetítést, és általában zenélnék is egyet együtt. Ilyen formában kiteljesedik a mondhatni mellékszálalakult téma, a mesterség továbbadása is, hiszen ahogy a történet végén is láthatják a nézők, az unoka végül kiáll a színpadra zenélni, élőben is megmutatja tudását.

Pozitív visszajelzések külföldről

László Barna az elmúlt években nagyon sokat tanult a dokumentumfilm műfajáról, és nagyon meg is szerette. Elmondása szerint sokat köszönhet Sós Ágnesnek, aki az Isteni kéz kreatív producere volt, és aki felkarolta őt, segített neki, akinek köszönhetően „kialakult egyfajta stílusa”. „Akkor jó dokumentumfilm készíteni, ha nem a pénz motivál, hanem érzel egyfajta szenvedélyt a téma iránt. Nem lehet tudni, hogy a munka meddig fog tartani, és ha valakit csak a pénz motivál, szenvedni fog” – mondta a rendező. Kifejtette, fontos, hogy az ember tényleg akarja csinálni és higgyen benne. „Évek alatt vannak a munkában rossz pillanatok, mélypontok, de ha megvan az a szikra, az továbbvisz, akkor tudod folytatni újult erővel” – mondta a rendező. Mint fogalmazott, filmje azért

» A rendező kiemelte, talán épp azért izgalmas a történet, mert nem csak a szépet, a jót mutatja, hanem a szereplők nehéz életszakaszát is, azt, amikor komoly döntéseket kell hozniuk, olyan döntéseket, amiken akár az életük múlhat.

is fontos, mert főhősei talán utolsó legnagyobb zenészei, utolsó mohikánjai valaminek, ami lassan eltűnik, vagy legalábbis átalakul. A filmesnek – családi háttéré miatt is – fontos ez a világ, a népi kultúra, és örül, hogy az Isteni kéz által is megörökítette, megőrizte egy szeletét. „Ezért is örültem, hogy tudtunk néhány bemutatót tartani, ahol a közönség láthatta őket még zenélni. Már nem tudnak sokáig muzsikálni. Most sem tudnak sokat, de az az öt perc is fontos. És remélem, hogy még sok helyre hívnak, hívják őket, és mehetünk” – mondta a rendező. Az Isteni kéz már Németországtól Lengyelországon át Szerbiáig sok helyen megfordult, és nagyon sok pozitív visszajelzést kapott.